تبیین حیث التفاتی در فلسفه ذهن

گرایش‌های گزاره‌ای

آنالوطیقا (۹)

یاسر پوراسماعیل

حالاتی مانند باور، میل، قصد، ترس، امید و آرزو دسته‌ای از حالات ذهنی را تشکیل می دهند که فیلسوفان مجموعه آنها را (با وجود اختلافاتی که در مورد برخی از آنها وجود دارد) «گرایش های گزاره ای» (propositional attitude) می نامند. وجه مشترک این حالات این است که همه آنها محتوای گزاره ای دارند؛ یعنی بر یک گزاره دلالت می کنند یا به آن تعلق دارند؛ برای مثال، «پرویز باور دارد که هوا گرم است»؛ در این جمله، «پرویز» باورنده (دارنده باور) است؛ و «هوا گرم است» گزاره ای است که باور پرویز به آن تعلق گرفته است. شاید اصطلاح «حیث التفاتی» (intentionality) وسیع تر از «گرایش های گزاره ای» باشد؛ زیرا مواردی را شامل می شود که محتوای این حالات یک گزاره نیست (البته بیشتر فیلسوفان همه متعلقات حالات التفاتی را گزاره می دانند و معتقدند مواردی که به نظر می رسد متعلق به این حالات مفرد است، در حقیقت متضمن یک گزاره است). گرایش های گزاره ای نقش بسزایی در توصیفات، تبیین ها و توجیهات ما دارند (به عنوان مثال، برای پیش بینی رفتارهای یک شخص به باورها و میل های او استناد می کنیم) ولی از این رو که حالات ذهنی هستند، فیلسوفان ذهن می کوشند تا آنها را در یک قالب فیزیکالیستی تبیین کنند تا از دوگانه انگاری بگریزند. مسائل زیر در مورد گرایش های گزاره ای برای فیلسوفان مطرح اند: چگونه ممکن است گرایش های گزاره ای در ایجاد رفتار نقش داشته باشند؟ و چگونه می توان این گرایش ها را در روان شناسی علمی گنجاند؟

نظریات مربوط به ذهن و حیث التفاتی

دوگانه انگاری جوهری گرایش های گزاره ای را حالات آگاهانه یک نفس غیرمادی می داند؛ مشکل اساسی این دیدگاه تبیین نقش علّی این حالات غیرمادی در ایجاد رفتارهای فیزیکی است. رفتارگرایی گرایش های گزاره ای را به استعدادهای رفتاری تحویل می برد؛ وقتی می گوییم «پرویز باور دارد که هوا گرم است»، یعنی پرویز- با حفظ سایر شرایط- کلور را روشن می کند، لباس های تابستانی می پوشد و مانند آن. به عبارت دیگر، به نظر رفتارگرایان، حالات گرایشی در حقیقت هویات شرطی (متضمن قضایای شرطیه) هستند. کارکردگرایی حالات گرایشی را حالات درونی دستگاه ورودی-خروجی می داند و برای آن، نقشی کارکردی در ایجاد رفتار قائل است؛ شخص با دریافت ورودی حسی خاص (بوی غذا) وارد حالت S1 (باور به وجود غذا و میل به خوردن غذا) می شود؛ سپس از این حالت به رفتار (رفتن به طرف غذا) منتقل می شود. نظریه این همانی ذهن و مغز حالات گرایشی را حالات عصبی مرکزی می داند؛ یک باور یا میل خاص حالت عصبی پیچیده ای است که موجب رفتار عامل می شود. اما ماده گرایان حذف گرا (مانند پاول چرچلند) به کلی واژگان ذهنی را از تبیین رفتار حذف می کنند و معتقدند باید به جای آنها از واژگان علمی (روان شناسی علمی) استفاده کرد؛ اما حذف گرایان ابزارانگار (مانند دنیل دنت) معتقدند هرچند حالات ذهنی وجود ندارند، اما استفاده از آنها در تبیین و پیش بینی رفتار سودمند و کارآمد است. در متون جدید مربوط به گرایش های گزاره ای، نظریه «ابزارانگاری» (instrumentalism) اهمیت بسیاری دارد.

از سوی دیگر، مشکلی که حیث التفاتی برای مسأله ذهن و بدن به وجود می آورد (و نظریات مربوط به ذهن درصدد حل آن هستند) این است که گاهی حالات التفاتی به اموری تعلق می گیرند که در خارج وجود ندارند؛ برای مثال ممکن است شما باور داشته باشید که مسعود در تهران است، در حالی که او در تهران نیست. این وضع امور (بودن مسعود در تهران) در خارج تحقق ندارد ولی با این حال، شما به آن باور دارید. مشکل اینجا است که اگر التفات یک حالت فیزیکی است، چگونه ممکن است امر فیزیکی به یک امر معدوم تعلق گرفته باشد؟ (این مسأله را نخستین بار برنتانو به عنوان «عدم التفاتی» (intentional inexistence) مطرح کرد.)

پروژه طبیعی سازی (naturalization)

برخی از فیلسوفان در مورد نحوه ارتباط گرایش های گزاره ای با محتواهایشان کوشیده اند تا شرایط محتوای گزاره ای داشتن یک حالت درونی را بر حسب طبیعت گرایی تبیین کنند؛ مقصود از پروژه طبیعی سازی این است که حالات گرایشی را بدون موصول «که» یا واژگان معناشناختی مانند «یعنی اینکه»، «دلالت می کند بر اینکه» و غیره بیان کنیم. برای این کار باید نشان داد که چگونه ممکن است یک حالت فیزیکی، حالت فیزیکی دیگری را بازنمایی کند؛ به عبارت دیگر، چگونه یک حالت فیزیکی می تواند «معطوف به» یا «درباره» یک وضع امور خاص باشد. محتوا به تنها التفاتی (intentional) است (یعنی معطوف به وضع اموری است که شاید وجود داشته باشد و شاید وجود نداشته باشد)، بلکه مفهومی (intensional) است (یعنی به نحوه توصیف حساس است؛ ممکن است شما باور داشته باشید که دزد خانه شما را زده است، ولی باور نداشته باشید که کامران خانه شما را زده است؛ زیرا نمی دانید که دزد همان کامران است؛ پس به صرف اینکه مصداق دزد همان کامران است، نمی توان هر دو باور را به شما اسناد داد). روش های طبیعی سازی گوناگونی برای گرایش های گزاره ای وجود دارد مانند تبیین غائی- کارکردی تکاملی (راث میلیکان) و هم تغییری قانونمند درتسکی. در اینجا به رهیافت جری فودر (تبیین محتوا بر اساس وابستگی غیرمتقارن) اشاره کوتاهی می کنیم. فودر این رهیافت را در کنار فرض «زبان فکر» بسط می دهد (این دیدگاه که بازنمودهای ذهنی در حقیقت عبارات زبانی ای در یک زبان ذهنی هستند). ایده کلی فودر این است: یک نماد در زبان فکر، مانند «C»، «ویژگی گاو بودن را بیان می کند. اگر و تنها اگر (الف) این یک قانون باشد که گاو مصادیق «C» را ایجاد می کند، (ب) برخی از مصادیق «C»، را غیر گاوها (مانند اسب) ایجاد می کنند و (ج) اگر گاوها «C» را ایجاد نمی کردند، غیر گاوها هم آن را ایجاد نمی کردند، ولی اگر غیر گاوها «C» را ایجاد نکنند، گاوها همچنان آن را ایجاد می کنند.

مادی انگاری حذف گرا

مادی انگاران حذف گرا که منکر واقعی بودن گرایش های گزاره ای هستند، دیدگاه های متفاوتی دارند. کواین زبان گرایش های گزاره ای را «اصطلاحی تخیلی» (dramatic idiom) می داند. چرچلند به دنبال تصور نوعی زبان روزمره است که از گرایش های گزاره ای در آن استفاده نشود. مبنای اساسی این نظریه این است که روان شناسی علمی ابطال کننده روان شناسی عامیانه است؛ در روان شناسی عامیانه باور و میل را علت رفتار می دانیم ولی علم (روان شناسی علمی) که حرف آخر را درباره آنچه هست و آنچه نیست می زند، به ما می گوید که حالت فیزیولوژیکی- عصبی خاصی علت رفتار است. به عبارت دیگر، روان شناسی عامیانه به نظر آنها یک «نظریه» است که نظریه علمی می تواند جایگزین آن شود، اما فیلسوفان دیگر (مانند لین رادر بیکر) روان شناسی عامیانه را یک منبع معرفتی (شهود) می دانند که با نظریات علمی ابطال نمی شود بلکه نظریات علمی باید خود را با آن وفق دهند.

درون گرایی و بیرون گرایی

اگر محیط (عوامل بیرونی) را در تبیین باور و سایر گرایش های گزاره ای مؤثر بدانیم، قائل به «بیرون گرایی» (externalism) شده ایم و اگر عوامل محیطی را در تبیین این گرایش ها مؤثر ندانیم، قائل به «درون گرایی» (internalism) شده ایم. هر یک از این دو دیدگاه تقریرهای مختلفی دارند و در برخی از تقریرها بسیار به هم نزدیک می شوند. این بحث هم از مباحث مهم درباره گرایش های گزاره ای در فلسفه ذهن است.

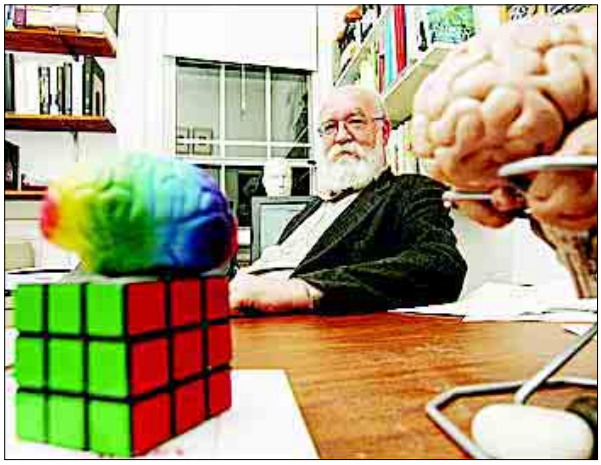

درباره دنیل دنت

دنیل دنت (متولد ۱۹۴۲) شاگرد کواین و رایل، از فیلسوفان کنونی برجسته ذهن است. به نظر دنت، برای حل مسأله آگاهی ابتدا باید مسأله محتوا (گرایش های گزاره ای) را حل کرد (در حالی که بیشتر فیلسوفان برعکس عمل می کنند). به نظر او، اسناد گرایش های گزاره ای به دیگران و اتخاذ «نگرش التفاتی» (intentional stance) در مورد آنها بهترین راهبرد موجود برای پیش بینی و تبیین رفتارهای آنها است؛ «نگرش فیزیکی» یا «نگرش طراحانه» برای تبیین رفتارها کافی نیستند. او در مورد کیفیات ذهنی قائل به حذف است و معتقد است گرایش های گزاره ای کیفیات ذهنی ما را تعیین می بخشند. او در کتاب «تبیین آگاهی» (Consciousness Explained) بر نقش تکامل زیستی در تبیین برخی از ویژگی های آگاهی که محتوا را پدید می آورند تأکید می کند و بر اساس همین دیدگاه طبیعت گرایانه، در تبیین «اراده آزاد» نیز می کوشد. او در کتاب جدیدش «شکستن طلسم» (Breaking the Spell) همین رهیافت را در مورد پدیده دین هم منطبق می کند. او در کتاب «تبیین آگاهی»، خود را طرفدار «کارکردگرایی غایت شناختی» می داند (تقریری از کارکردگرایی که بر اساس غایت شناسی (teleology) زیست شناختی مبتنی است و بدین ترتیب، محتوا را تبیین می کند).

برای مطالعه بیشتر

در برخی از بخش های این نوشته از مقاله «لین رادر بیکر»

(Lynne Rudder Baker, 'Propositional Attitudes', A Companion to the Philosophy of Mind, Guttenplan, ed.,Blackwell Publications,1998)

استفاده شده است. ترجمه مقاله ای از جان سرل درباره حیث التفاتی در کتاب «فلسفه نفس» به قلم دکتر امیر دیوانی (انتشارات سروش/طه) منتشر شده است. جان سرل کتاب مستقلی هم در این باره نوشته که ترجمه نشده است. ترجمه نوشته کوتاهی از سموئل گاتنپلن را درباره «درون گرایی/بیرون گرایی» می توانید در این آدرس اینترنتی ببینید:

http://phil-mind.blogfa.com/post37.aspx

مقالاتی را به صورت آنلاین درباره گرایش های گزاره ای می توانید در سایت دیوید چالمرز بیابید:

http://consc.net/online2.html#proposition

آنچه خواهد آمد

در نوشته بعد درباره کیفیات ذهنی (qualia) و تلاش های مختلفی که برای ارائه تبیین فیزیکالیستی از آن صورت گرفته است، سخن خواهیم گفت.

تلفن گروه اندیشه ۸۸۷۶۱۲۵۷

تور سوریه
ویژه اقامت نوع استانبول
هوایی درجه ۱ ۳۱۶۰۰۰ تومان
تور استانبول ۳۶۹ هزار تومان
تور کیش ۲ شب ۱۰۰ هزار تومان
تور مشهد ۲ شب ۸۸ هزار تومان
دنیای دیدنی ۸۸۷۳۰۰۷۳

مشهد مقدس ۹۸۰۰۰ تومان
با قطارهای ۷ ساعته لوکس بردس
صبحانه - ناهار - شام - گشت - هتل - ترانسفر
از ۸ تیرماه - سه شنبه ها - جمعه ها
مرغاب ۸۸۷۴۶۸۶۰

آگهی استخدام
شرکت صنعتی دریایی ایران (صدرا) افراد ذیل را به همکاری دعوت می نماید:
۱- کارشناس بازرسی خوردگی (آفا) دارای حداقل سه سال سابقه کار مرتبط، مهندس مکانیک آشنا به بازرسی جوش و بازرسی از مخازن تحت فشار.
۲- کارشناس کیفیت پروژه دارای حداقل سه سال سابقه کار مرتبط، مهندس مکانیک، متالوژر صنایع آشنا با استاندارد ISO 9001:2000 و ترجیحا استاندارد PMBOK
۳- کارشناس تضمین کیفیت مسلط بر استانداردهای کیفی از قبیل ISO9001:2000 و مدل تعالی سازمانی EFQM دارای حداقل سه سال سابقه کار مرتبط، ترجیحا مهندس صنایع و همچنین مسلط بر نرم افزارهای مرتبط.
متقاضیان مشخصات و تلفن تماس خود را به دورنگار شماره ۸۸۰۷۵۴۵۹ ارسال فرمایند.

بسمه تعالی
سازمان جهاد کشاورزی کهگیلویه و بویراحمد درنظر دارد اقلام و تجهیزات موردنیاز پمپاژهای آبشش - گردیی و آجم خود را با شرایط و مشخصات که در اسناد مناقصه قید گردیده خریداری نماید از شرکت های تولیدی و نمایندگی های مجاز متقاضی دعوت می گردد برای دریافت اسناد مناقصه به مدیریت پشتیبانی سازمان و با شماره تلفن: ۲۲۲۳۴۸۲۳-۲۲۲۳۴۶۲۲-۰۷۴۱ اطلاع حاصل نمایند.
آخرین مهلت دریافت اسناد مناقصه ۸۶/۴/۷
مهلت تحویل اسناد مناقصه ۸۶/۴/۱۰
هزینه آگهی بعهده برنده مناقصه خواهد بود.
دبیرخانه کمیسیون معاملات
سازمان جهاد کشاورزی استان

آگهی مزایده عمومی
پارک علم و فناوری یزد درنظر دارد تعدادی از وسایل اقساطی مرکز فناوری اقبال را از طریق مزایده عمومی به فروش برساند. متقاضیان واجد شرایط می توانند برای کسب اطلاعات بیشتر و دریافت شرایط مزایده از تاریخ آخرین چاپ آگهی به مدت یک هفته به امور اداری پارک علم و فناوری یزد واقع در یزد - خیابان مطهری - مرکز فناوری اقبال مراجعه و یا با تلفن ۷۲۶۰۱۱۲-۰۳۵۱ تماس حاصل نمایند.
ضمناً هزینه آگهی به عهده برنده مزایده می باشد.
روابط عمومی و امور بین الملل پارک علم و فن آوری یزد

آگهی مناقصه
شهرداری نجف آباد در نظر دارد جهت تأسیسات مکانیکی ترمینال مسافربری نجف آباد نسبت به خرید اقلام ذیل شامل:
۱-چیلر ۱۵۰ تن اسمی ابزوشن (جذبی)
۲-هواساز با ظرفیت ۱۷۵۰۰ CFM همراه با کوئل گرمائی و سرمائی و مشخصات موجود در نقشه.
۳-برج خنک کن با ظرفیت ۱۵۰ تن اسمی از نوع فایبر گلاس
با کمترین قیمت پیشنهادی اقدام نماید.
لذا از فروشندگان واجد شرایط دعوت می شود جهت کسب اطلاعات بیشتر و آگاهی از شرایط شرکت در مناقصه حداکثر تا پایان وقت اداری روز پنجشنبه مورخ ۸۶/۴/۷ به واحد عمران شهرداری نجف آباد مراجعه فرمایند. ضمناً هزینه آگهی به عهده برنده مناقصه می باشد.
محسن خندان شهردار نجف آباد

ایران پیام
پیامی نوین در عرصه تبلیغات
نیازمندی های صبح استان تهران
پذیرش آگهی: ۵-۸۸۷۴۸۸۰۱

رضا مرادی ملایری فرد
دانش آموز ممتاز کلاس دوم
دبستان سجاد منطقه ۸
با معدل ۲۰
با تشکر از معلم گرامی مرکز خانم مریزی و مدیر محترم آقای امیری

مرسده قطبی
شاگرد ممتاز
سال سوم دبستان طلوع
با تشکر از خانم پاک طینت و مدیر و مربیان گرامی

مجتبی داداش زاده
دانش آموز ممتاز
کلاس دوم
دبستان جهان پرورش

آگهی تغییرات شرکت نیرو رسانی بوستانو سهامی خاص به شماره ثبت ۳۵۹۲
به موجب صورت جلسه مجمع عمومی عادی مورخ ۸۶/۳/۲۰ تغییرات زیر در شرکت فوق انجام گردیده است.
۱- صورت های مالی سال ۸۵ شرکت مورد تصویب قرار گرفته است.
۲-موسسه حسابرسی رهیافت حساب تهران بازرس اصلی و بهمن شهریور زاده بازرس علی البدل برای مدت یک سال انتخاب شدند.
۳-روزنامه ایران برای درج آگهی های شرکت تعیین شده است.
سیداحمد حسینی
رئیس ثبت اسناد و املاک بندرعباس

شماره مجوز: ۶۲۱۹۸
شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران
شرکت پالایش نفت شازند از اک سهامی خاص
نوبت اول
آگهی فراخوان ارزیابی کیفی مناقصه گران
شرکت پالایش نفت شازند اراک درنظر دارد به استناد قانون برگزاری مناقصات، انجام خدمات ذیل را با مشخصات و شرایط مورد نظر به پیمانکاران واجد شرایط واگذار نماید.
الف) شرح مختصر کار:

ردیف	شماره مناقصه	شرح مختصر موضوع مناقصه	مدت قرارداد	مبلغ تضمین شرکت در مناقصه (ریال)
۱	۸۶/۰۶	انجام جمع خدمات پشتیبانی و خدمات کامپیوتر	یک سال شمسی	۹۷/۰۰۰/۰۰۰
۲	۸۶/۲۲ (تجدید مناقصه)	عایقکاری چهار دستگاه مخزن ISO FEED به قطر ۳۶/۵۷۶MT و ارتفاع ۱۴/۶۳۰MT با استفاده از عایق پشم شیشه به ضخامت 64 m.m و پوشش Aluminum Jacketing	۱۶۲ روز کاری	۴۱/۰۰۰/۰۰۰
۳	۸۶/۲۰ (تجدید مناقصه)	مکانیزه نمودن بایگانی فنی شامل: تهیه نرم افزار و اسکن کردن اطلاعات بایگانی فنی، تصویر برداری، آرشیو اسناد، تولید کتابهای الکترونیکی، ایجاد سیستم آرشیو دیجیتالی و مدیریت اسناد و مدارک شرکت پالایش نفت شازند اراک	۹ ماه شمسی	۲۴/۰۰۰/۰۰۰

ب) شرایط اولیه متقاضی:
۱- داشتن شخصیت حقوقی، توانایی مالی، تجربه کافی و سوابق کار مرتبط.
۲- داشتن تجهیزات، امکانات و نیروی متخصص لازم.
۳- داشتن حسن سابقه و حسن انجام کار از کارفرمایان قبلی (مرتبط با موضوع مناقصه) و گواهینامه تأیید صلاحیت از اداره کار و امور اجتماعی مربوط به سال ۱۳۸۶ (درخصوص مناقصه ردیف ۱)
۴- توانایی ارائه تضمین شرکت در مناقصه (در صورت قرار گرفتن در فهرست کوتاه این شرکت) و همچنین تضمین انجام تعهدات به میزان پنج درصد مجموع مبلغ پیشنهادی (در صورت برنده شدن در مناقصه)
متقاضیانی که دارای شرایط اولیه مندرج در بند سه بوده و آمادگی انجام خدمات فوق الذکر را دارند می توانند حداکثر ظرف مدت ده روز کاری پس از درج آگهی نوبت اول به منظور تکمیل فرم های استعلام ارزیابی کیفی مناقصه گران درخواست کتبی خود را با ذکر شماره مناقصه مورد نظر به همراه سایر اطلاعات و مدارک درخواستی مطابق فرم های مربوطه که از طریق شبکه اطلاع رسانی WWW.SAORC-IR.COM و یا تماس با تلفکس زیر دریافت، تکمیل و به نشانی: اراک- کیلومتر ۲۰ جاده بروجرد - سه راهی شازند - شرکت پالایش نفت شازند اراک - ساختمان مرکزی - طبقه دوم - اتاق ۲۳۰ - امور حقوقی و قراردادها تسلیم نمایند. بدیهی است به مدارک ارسالی بعد از مهلت مقرر و یا ناقص ترتیب اثر داده نخواهد شد. در هر صورت این شرکت حق و اختیار تام و تمام قبول یا رد هر یک یا کلیه پیشنهادهای رسیده را دارا می باشد و دادن پیشنهاد هیچگونه حقی برای پیشنهاددهنده ایجاد نمی کند. لازم به ذکر است شرکت پالایش نفت شازند اراک پس از تکمیل و ارائه اسناد ارزیابی کیفی توسط متقاضیان نسبت به بررسی و ارزیابی توان انجام تعهدات مناقصه گران در چارچوب ضوابط و مقررات اقدام و از شرکت های واجد شرایط دعوت به عمل خواهد آورد. ارائه سوابق و مدارک هیچگونه حقی را برای دعوت از متقاضیان جهت شرکت در مناقصه ایجاد نخواهد کرد. ضمناً هزینه درج آگهی هر یک از مناقصه های فوق الذکر به نسبت از برنده همان مناقصه کسر می گردد. متقاضیان می توانند در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر با تلفکس: ۳۷۷۷۰۱-۰۸۶۱ تماس حاصل نمایند.
آدرس اینترنتی: WWW.SAORC-IR.COM
WWW.SHANA.IR
روابط عمومی شرکت پالایش نفت شازند اراک